

SCI-CONF.COM.UA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

**PROCEEDINGS OF XI INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MAY 11-13, 2022**

**MANCHESTER
2022**

ENVIRONMENTAL LIABILITY DIRECTIVE

125. **Бударєва І. В., Наливайко Л. Р.** 753
 МОНІТОРИНГ СПОСОБУ ЖИТТЯ ПУБЛІЧНИХ ОСІБ ЯК ОДИН
 ІЗ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ
 ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
126. **Варава І. П., Денисюк М. С.** 762
 ГАЙ ЮЛІЙ ЦЕЗАР - ПОЖИТТЄВИЙ ДИКТАТОР ТА
 ПРОГРЕСИВНИЙ РЕФОРМАТОР
127. **Величко К. М., Наливайко Л. Р.** 766
 ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ІМПІЧМЕНТУ:
 КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИКА
 ЗАСТОСУВАННЯ
128. **Іванченко А. О., Грицай І. О.** 770
 ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ПІДХОДІВ В ОСВІТУ
129. **Комаринська Ю. Б.** 774
 СТРУКТУРА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ В
 МЕТОДИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ
 ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ
 НАСИЛЬСТВОМ
130. **Олексін Ю. П., Кочубей А. В., Сокаль В. А., Якубовська С. С.** 781
 ПЕДАГОГІЧНА ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ШЛЯХ
 РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМАНІСТИЧНИХ ЗАСАД ПЕДАГОГІКИ
 ПАРТНЕРСТВА
131. **Онофрейчук О. С.** 788
 ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ
 КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ
132. **Солдатенко О. А., Пересунько І. О.** 795
 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО
 РОЗСЛІДУВАННЯ
133. **Терещук М. М.** 799
 ДЕРЖАВА ТА ЇЇ ВИЩІ ОРГАНИ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ
 ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ
134. **Хирса А. В., Медяник В. А.** 805
 ПОНЯТТЯ ТА ПРОТИДІЯ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ

ДЕРЖАВА ТА ЇЇ ВИЩІ ОРГАНИ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

Терещук Микола Миколайович,

к.ю.н., старший викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

Анотація: В статті з'ясовано, що належне здійснення завдань і функцій держави у значній мірі залежить від діяльності вищих органів державної влади, які виступають в якості суб'єктів юридичної відповідальності в публічному праві певної країни, а держава в цілому – суб'єктом міжнародної відповідальності. У сучасному міжнародному праві відсутні стандарти юридичної відповідальності вищих органів державної влади. Разом з тим, успішний поступ будь-якої країни залежить насамперед від ефективності функціонування і реалізації публічно-юридичної відповідальності глави держави, парламенту та уряду.

Ключові слова: юридична відповідальність, публічне право, держава, органи держави, міжнародне право.

Ефективне здійснення завдань і функцій держави в значній мірі залежить від діяльності вищих органів влади, які при неналежному виконанні своїх функцій можуть виступати в якості суб'єктів юридичної відповідальності в публічному праві конкретної держави, а держава в цілому – суб'єктом міжнародної відповідальності.

У сучасній міжнародній практиці не вироблено загальноприйнятих стандартів юридичної відповідальності вищих органів влади окремих держав, оскільки кожна з них володіє особливими здобутками власного державотворення.

З огляду на це, вважаємо за доречне розглянути це питання крізь призму

загальновизнаних принципів міжнародного публічного права, суб'єктами якого є держави-учасниці міжнародно-правових відносин. Відповідно державі належить низка прав і обов'язків і тому вона виступає в якості не тільки суб'єкта міжнародного права, а й в якості суб'єкта публічно-юридичної відповідальності. При обставинах, коли первинним суб'єктом міжнародного права є саме держава як виконавець міжнародно-правових норм, то саме вона виступає в якості суб'єкта юридичної відповідальності на міжнародному рівні.

У цьому контексті Г.П. Коверзнієва та М.С. Коверзнієв зазначають, що при вчиненні міжнародного правопорушення необхідно встановити факт такого діяння органів держави, що за чинними нормами міжнародного права може бути поставлено у вину державі, і таке поведження порушило міжнародне зобов'язання цієї держави. Держава може здійснювати певні дії лише через свої органи, тому їх вина розглядається в міжнародній практиці як поведження самої держави [1, с.51].

У свою чергу О.І. Мисак розглядає міжнародні зобов'язання держави як дії законодавчих, виконавчих і судових органів, що призводять до міжнародно-правової відповідальності держави, зокрема, якщо мова йде про діяльність законодавчого органу, то це може бути прийняття закону або іншого нормативно-правового акта, що суперечить міжнародним зобов'язанням держави, або ж навпаки, неприйняття закону, необхідного для виконання міжнародного зобов'язання [2, с.44 – 45].

Погоджуємось із позицією О.О. Скрильник, яка визначає поведження будь-якого органу держави як її діяння з міжнародного права незалежно від того, чи здійснює цей орган законодавчі, виконавчі, судові або які-небудь інші функції, а також незалежно від положення, що він займає в системі органів державної влади [3, с.352]. Звідси слідує, що державі належить низка прав та обов'язків і вона є суб'єктом публічно-юридичної відповідальності. Разом з тим, вона як суб'єкт міжнародного права може діяти лише через свої органи влади.

При цьому державі привласнюються діяння її органів. Діяльність будь-

якого органу держави вважається діянням цієї держави незалежно від того, які функції цей орган здійснює та яке місце в апараті держави він займає.

Як стверджує С.В. Черниченко, позиціонування режиму верховенства права в якості інституціонально-юридичної основи побудови сучасного світового порядку предметно підтверджує необхідність добросовісного виконання всіма державами своїх міжнародних зобов'язань і паралельно з цим укріплення Міжнародного суду [4, с.101]. Будь-яке порушення міжнародного права або недобросовісне його дотримання природним чином спричиняє за собою відповідальність того суб'єкта права, який здійснив таке діяння. При обставинах, коли первинними суб'єктами міжнародного права є саме держави як виконавці міжнародно-правових норм, відповідальність настає власне самих держав.

Найвищі органи виконавчої влади є офіційними представниками держави в міжнародних відносинах. Їм належить головна роль у здійсненні цих відносин. Тому їх поведінка має особливе значення. З цього приводу Д.Б. Левін відмічає, що в більшості випадків міжнародно-правова відповідальність виникає для держави за дії або бездіяльність її органів, які мають право міжнародного представництва [5, с.69]. У свою чергу П.М. Куріс зауважує, що обсяг міжнародної відповідальності більшою мірою залежить від характеру самого правопорушення, а не безпосередньо від органу, який представляє інтереси держави [6, с.165].

Міжнародне публічне право визначає коло посадових осіб, органів, які вважаються такими, що представляють державу незалежно від їх статусу в межах внутрішнього права: глава держави, парламент, уряд, міністр закордонних справ.

Такий підхід є передбачуваний, оскільки згідно з міжнародним і національним правом лише певні органи можуть виражати згоду на обов'язковість договору для держави. Інакше вирішується питання в разі міжнародної відповідальності.

Так, укладення або здійснення угоди про постачання товарів державі,

відносно якої Радою Безпеки Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) прийнято рішення про ембарго, кваліфікуватиметься як протиправне діяння.

Законодавчі органи займають центральне положення в механізмі держави. Акти, що приймаються ними, виражають офіційну позицію країни. Органи законодавчої влади, як правило (але не завжди), є виборними і мають різні назви: Верховна Рада, Конгрес, Сейм, Державна Дума, Фолькетинг тощо [7, с.69].

Кваліфікація поведінки законодавчих органів держави є загальновизнаною нормою міжнародного права, підтвердженою значною судовою практикою. Постійна палата міжнародного правосуддя визначила, що з точки зору міжнародного права національні закони є волевиявленням і видом діяльності держав [8, с.15].

Ці положення П.М. Куріс розуміє як принцип відповідальності держав за протиправну поведінку законодавчих органів, який є загальновизнаним [6, с.165].

Звертає на себе увагу та обставина, що настання відповідальності за поведінку законодавчого органу пов'язується з елементом збитку.

У свою чергу Д.Б. Левін погоджується з таким твердженням, оскільки держава за будь-яких умов несе відповідальність за прийняття закону, що суперечить його міжнародним зобов'язанням [5, с.69].

Водночас П.М. Куріс вважає, що серед дій законодавчого органу, що породжують міжнародну відповідальність держав у першу чергу слід вказати видання закону або іншого нормативно-правового акта, що суперечать міжнародним зобов'язанням держави [6, с.166].

Ми вважаємо, що з точки зору сучасного міжнародного права сам факт ухвалення міжнародно-протиправного закону представляє порушення міжнародних зобов'язань і, отже, породжує міжнародно-правову відповідальність. Ця позиція підтверджується Статтями про відповідальність держав і Коментарем до них, в яких йдеться про діяльність законодавчих органів [9].

Таким чином, відповідальність виникає, коли збиток є наслідком того, що держава не прийняла законодавчих постанов, необхідних для виконання цих зобов'язань. Вважаємо, що це положення справедливо саме для випадку, коли має місце збиток. Якщо ж цей елемент відсутній, то положення дещо інше.

Відомо, що протиправним діянням є не лише дія, але і бездіяльність, що тягне порушення зобов'язання. Саме тому держава несе відповідальність і за неприйняття закону, необхідного для реалізації зобов'язання. Однак, як правило, така відповідальність настає лише в тому випадку, якщо ухвалення відповідного закону прямо передбачено. Так, Д.Б. Левін пояснює це тим, що держава може забезпечити виконання зобов'язання та без ухвалення відповідного закону [5, с.70].

Це означає, що відповідальність настає й у тому випадку, коли ухвалення закону не обов'язково потрібне для виконання зобов'язання. Відповідальність настає й у разі відмови держави відмінити закон, якщо це передбачено зобов'язанням або прямо витікає з нього. Дж. Альварес висловлює думку, згідно з якою держава несе відповідальність не лише за закони, але і за інші нормативно-правові акти своїх законодавчих органів, наприклад, резолюції, звернення, в разі їх протиріччя міжнародним зобов'язанням [10, с.346].

Таким чином, резолюція парламенту або його органу, поза сумнівом, є актом держави. Якщо до того ж, резолюція суперечить міжнародним зобов'язанням держави, то в наявності обидва елементи міжнародно-протиправного діяння.

Проте поки вона не втілюється державою в життя юридична відповідальність не настає. Може йтися лише про політичну відповідальність, а, отже, навіть ухвалення закону, що суперечить міжнародному праву, не завжди породжує міжнародну відповідальність. Сучасне міжнародне право як самодостатня система права розвивається і функціонує за загальними законами своєї юридичної природи. Право створюється державами, підлягає добросовісному його виконанню і зумовлює настання юридичної відповідальності.

Список літератури

1. Коверзньєва Г., Коверзньєв М. Відповідальність держав у міжнародному праві. *Альманах міжнародного права*. 2016. № 13. С. 49–56.
2. Мисак О. Міжнародно-правова відповідальність держав: окремі аспекти дослідження теорії і практики. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 41–46.
3. Скрильник О. Особливості відповідальності в сучасному міжнародному праві. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 351–355.
4. Черниченко С. Контуры международного права: монография. Москва, 2014. 592 с.
5. Левин Д. Ответственность государств в современном международном праве: проблема кодификации и прогрессивного развития норм и принципов международного права. Москва, 1966. 152 с.
6. Курис П. Международные правонарушения и ответственность государства. Вильнюс, 1973. 280 с.
7. Скакун О. Теорія права і держави: підруч. 2-ге вид. Київ, 2010. 520 с.
8. Phosphates in Morocco (Italy v. France): Judgement of 14 June 1938 // Collection of Judgments, Orders and Advisory Opinions: Publications of the Permanent Court of International Justice. 1938. Series A./B. No. 74. P. 11–48.
9. Доклад Комиссии международного права, Пятьдесят четвертая сессия (29 апреля – 7 июня и 22 июля – 16 августа 2002 года): Документ (A/57/10) / Генеральная Ассамблея ООН. Официальные отчеты. Нью-Йорк: ООН, 2002. 322 с.